

Sygn. akt II UK 167/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 grudnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Myszka (przewodniczący)
SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)
SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z wniosku M. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.
o podjęcie wypłaty emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 3 grudnia 2013 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 17 grudnia 2012 r.

- 1. oddała skargę kasacyjną,**
- 2. zasądza od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy
kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 19 grudnia 2011 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. oddalił odwołanie M. K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 10 października 2011 r., mocą

której organ rentowy od 1 października 2011 r. wstrzymał wypłatę emerytury z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia przez ubezpieczonego.

Sąd Okręgowy ustalił, że decyzją z dnia 25 marca 2009 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. przyznał ubezpieczonemu M. K. prawo do emerytury od 1 marca 2009 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę. Ubezpieczony w dacie wydania decyzji i do chwili obecnej nie rozwiązał stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego praca była wykonywana bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury.

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego sprawy Sąd Okręgowy zważył, że odwołanie ubezpieczonego nie zasługuje na uwzględnienie ze względu na treść art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.). Uznał, że wydana przez organ rentowy decyzja o zawieszeniu prawa do emerytury do czasu rozwiązania stosunku pracy jest zgodna z obowiązującymi przepisami.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 17 grudnia 2012 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zobowiązał Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. do podjęcia wypłaty emerytury M. K. od 1 października 2011 r.

Sąd drugiej instancji przywołał wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. w sprawie K 2/12, w którym orzeczono o niezgodności art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 ze zm.) w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dodanego przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Sąd wskazał, że zgodnie z tym wyrokiem wymieniony wyżej przepis utracił moc z dniem 22 listopada 2012 r., tj. z dniem jego publikacji w Dzienniku Ustaw RP, na podstawie art. 190 ust. 3 Konstytucji RP. Po wyeliminowaniu wskazanego przepisu z obrotu prawnego uznać należy, że brak

było podstawy do wstrzymania ubezpieczonemu prawa do emerytury od 1 października 2011 r., w związku z kontynuowaniem przez niego zatrudnienia.

Sąd podkreślił, że w kontekście rozstrzygnięcia o wadliwości zawieszenia świadczenia nie ma znaczenia, że wskazany przepis pozostawał w porządku prawnym tak w dacie wydania zaskarżonej decyzji, jak też w dacie orzekania przez Sąd pierwszej instancji. Zauważył, że z utrwalonego stanowiska judykatury wynika, iż nawet odroczenie wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego (art. 190 ust. 3 Konstytucji RP) stwierdzającego sprzeczność przepisu ustawy z Konstytucją nie stanowi przeszkody do uznania przez sąd, że przepis ten był sprzeczny z Konstytucją od jego uchwalenia.

Organ rentowy wniósł skargę kasacyjną od tego wyroku, zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 190 ust. 3 Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. oraz art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. (sygn. akt K 2/12).

W uzasadnieniu organ rentowy podniósł, że art. 190 Konstytucji RP stwarza możliwość rozbieżnych interpretacji w odniesieniu do skutków orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego w ujęciu czasowym. Zdaniem skarżącego, utrata mocy obowiązującej aktu normatywnego następuje z chwilą wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego i orzeczenie ma w tym zakresie charakter konstytutywny. Wykładnia semantyczna przemawia za taką tezą, gdyż utracić moc obowiązującą może przepis, który wcześniej obowiązywał - utracić można bowiem, to co wcześniej istniało.

Ustawodawca konstytucyjny *expressis verbis* zakłada możliwość, a nawet i w pewnych sytuacjach nakaz obowiązywania normy niezgodnej z Konstytucją (w wypadku odroczenia wejścia wyroku Trybunału Konstytucyjnego w życie), zatem uznanie, że z chwilą utraty mocy obowiązującej norma wypada z systemu z mocą wsteczną, byłoby przejawem nieracjonalności legislatora. Jednocześnie Konstytucja zdaje się samodzielnie określać granice retroaktywności orzeczeń, w art. 190 ust. 4 przewiduje bowiem możliwość zmiany orzeczenia, decyzji lub innego rozstrzygnięcia (w wyniku wznowienia lub innego odpowiedniego trybu przewidywanego ustawą). Co więcej na poziomie wykładni funkcjonalnej byłoby

bardzo trudno uzasadnić retroaktywny skutek rozstrzygnięć w pewnych sytuacjach, skoro mógłby on powodować paraliż instytucji państwa prawa. Utrata mocy obowiązującej nie oznacza unieważnienia istniejącego wcześniej stanu prawnego, które prowadziłyby do automatycznego unicestwienia z tą chwilą wszystkich wcześniejszych konsekwencji prawnych. Co więcej, respekt dla pewności obrotu i dążenie do uniknięcia negatywnych konsekwencji dla całości systemu przez natychmiastowe wejście w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego przeważają w pewnych sytuacjach nad konsekwentnym poszanowaniem gwarancji konstytucyjnych, skoro sama Konstytucja dopuszcza przedłużone obowiązywanie niekonstytucyjnej normy w wypadku odroczenia wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną ubezpieczony wniósł o jej oddalenie, ponosząc, że nie można zgodzić się ze stanowiskiem organu rentowego, w świetle którego orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego ma moc wsteczną tylko wówczas, gdy Trybunał określił taki skutek w treści swojego wyroku. W orzecznictwie przeważa zdecydowanie zapatrywanie, iż zasadą jest retroaktywne działanie wyroków Trybunału Konstytucyjnego. Skutek prospektywny (*ex nunc*) orzeczeń Trybunału jest wyjątkiem od tej zasady.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Trybunał Konstytucyjny orzeczeniem z dnia 13 listopada 2012 r., K 2/12 (Dz.U. z 2012 r. poz. 1285) uznał, że art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W utrwalonej judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się, że skutkiem uznania za niekonstytucyjne przepisów w określonym zakresie jest obowiązek zapewnienia przez wszystkie sądy, które orzekły na podstawie niekonstytucyjnych

przepisów prawa, stanu zgodnego z Konstytucją w zakresie wiążąco rozstrzygniętym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego (por. uchwałę z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/00, OSNAPiUS z 2001 r. nr 23, poz. 685 i wyroki: z dnia 5 września 2001 r., II UKN 542/00, OSNAPiUS z 2004 r. nr 2, poz. 36, z dnia 12 czerwca 2002 r., II UKN 419/01, OSNAPiUS z 2002 r. nr 23, poz. 58, z dnia 27 września 2002 r., II UKN 581/01, OSNAPiUS z 2002 r. nr 23, poz. 581, z dnia 18 grudnia 2002 r., I PKN 668/01, OSNAPiUS z 2004 r. nr 3, poz. 47, z dnia 18 maja 2010 r., III UK 2/10, OSNP 2011 nr 21-22, poz. 278 i z dnia 4 lipca 2012 r., III UK 132/11 - niepublikowany). Skoro uznane za niezgodne z Konstytucją przepisy prawa naruszały ustawę zasadniczą już od dnia ich wejścia w życie (*ex tunc*), przeto nie mogą być legalną podstawą orzekania przez sądy powszechne i Sąd Najwyższy. Należy mieć tu na uwadze przepis art. 190 ust. 4 Konstytucji, który traktuje orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego jako podstawę do wznowienia postępowania, uchylenia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania. Jak podkreślił Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/00, wprawdzie z treści art. 190 ust. 3 Konstytucji RP wynika, że dopiero ogłoszenie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o niekonstytucyjności zakwestionowanego przepisu powoduje utratę jego mocy, tym niemniej utrata mocy nie jest równoznaczna ze stwierdzeniem nieważności przepisu – w tym zaś zakresie orzeczeniu należy przypisać skutek *ex tunc*.

Odnosząc się natomiast wprost do kwestii niekonstytucyjności art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i skuteczności *ex tunc* orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., K 2/12, to wskazać należy, że Sąd Najwyższy wyraził już swoje stanowisko – zgodne z poglądami przedstawionymi wyżej - w wyrokach z dnia 7 marca 2013 r., I UK 519/12 (niepublikowany), z dnia 25 kwietnia 2013 r., I UK 593/12 (niepublikowany) oraz z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 330/12 (niepublikowany).

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na mocy art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto po myśli art.

98 k.p.c. w związku z § 11 ust. 2 w związku z § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).